

Iona, de Marin Sorescu - estomparea granitelor

Piesa e construita pe un fals monolog sau pe un dialog interiorizat alcatuit din replici pe care personajul dedublat si le adreseaza siesi dar si lumii care actioneaza asupra lui.

Piesa urmareste aventurile devenirii lui Iona, experientele sale ontologice, in trecerea de la starea de inconstienta la cea de luciditate. "Drumul" personajului e construit simetric. Astfel, primul si ultimul tablou il infatiseaza in afara labirintului iar al II-lea si al III-lea il arata pe Iona in interiorul pestelui, deci intr-un alt timp si un alt spatiu.

Pentru a descrie traiectoria dramatica a "drumului" sau, autorul recurge la toate subtilitatile limbajului: ironie, umor negru, absurd, paradox, parabola - toate alternand cu meditatie profunda despre viata, moarte, oameni si lucruri.

Personaj solitar, Iona viseaza o viata intreaga sa prinda pestele cel mare. Ghinionist al pescuitului in mare, el isi arunca undita in acvariul adus in fiecare dimineata de acasa pentru a sublinia nesansa. Vaneaza cate o "fata" pe care apoi o arunca in navodul nenorocului. Iona face deci din existenta un pretext pentru joc si nu isi da seama ca in unicul acvariu e prefigurat modelul redus al unui univers prevertit.

Neputand prinde miticul peste visat, el pescuieste in realitate dereziunea propriului sau destin care se razbuna. Pestele in gura caruia sta si din care pescuieste in acvariu il inghite aratandu-i fata nevazuta a lumii, un spatiu visceral a carei unica ratiune de a fi este lupta pentru existenta, o lupta in care pestele cel mare il inghite pe cel mic.

Ironia destinului sau va deveni subiectul monologului dialogat cu sine. Iona e un personaj singur, vorbind cu sine. Pierdut in labirint, incearca sa gaseasca iesirea. Caracteristica principala a monologului dialogat e ca el e creator de tensiune dramatica.

Similitudinea destinului sau de pescar ghinionist cu cel al pestilor, il duce la reflectia: "apa asta e plina de nade, tot felul de nade frumos colorate. Noi, pestii, inotam printre ele atat de repede, incat parem galagiosi. Visul nostru de aur e sa inghitim una, bineinteles pe cea mai mare. Ne punem in gand o fericire, o speranta, in sfarsit, ceva frumos, dar peste cateva clipe observam mirat ca ni s-a terminat apa".

Iona isi aseamana claustrea in burta pestelui cu moartea dar spera ca iesirea lui va echivala cu o noua "nastere". Iona isi biruie frica prin logos. Pe de-o parte, persifleaza situatia tragicomica pe care o traverseaza, iar pe de alta parte, poetizeaza starea nefasta intr-un limbaj de snoava, de farsa.

El se amuza, vorbeste cu dublul sau fictiv ca si cum ar "trancanii" cu un satean. Vorbirea e un scut de aparare in fata tragicului. Iona spune: "fac ce vreauvorbesc. Sa vedem daca pot sa tac. Sa-mi tin gura. Nu mi-e frica". Despre pestele care l-a inghitit vorbeste ca de un peste oarecare, despre un "dumnealui". Atunci cand incearca sa-si descopere trecutul se izbeste de o ceata: "Nu-mi aduc aminte nici o limba in vant".

Iesirea dintr-un peste inseamna intrarea in alt peste, eliberarea dintr-un cerc al existentei inseamna intrarea in alt cerc, iesirea din limite vechi inseamna intrarea in limite noi. In pantecele pestelui, Iona se descopera pe sine ca un ins captiv intr-un labirint in care fiintele au o dubla ipostaza: de vanat si de vanator, de jucarie a destinului si de destin.

Detentiunea fortata ii da senzatia unui timp determinat de doua forte. Prima e cea opresiva, a memoriei nascuta in timpul trait afara, iar cea de-a doua e forta de eliberare de sub presiunea memoriei.

Posibilitatea de a-si continua drumul spre lumina se va ivi prin gasirea cutitului cu care va sfarteca peretele mormantului viu in care e ingropat. Ferestrele pe care le sapa in peretii pestilor sunt simboluri ale orizonturilor deschise in zidurile necunoscutului.

Unul din visurile lui Iona este sa aseze o scandura in mijlocul marii, pe valuri, simbol al statorniciei in jocul neobosit al apelor sau popas efemer, fragil in calea "ratacirii inainte".

Iesind din ultima balena, pe tarm, priveste in zare ca intr-o oglinda, priveste in jurul sau dar vede ca e pustiu, tarziu de tot se dumireste ca orizontul e "o burta de peste, un sir nesfarsit de burti". In aceasta situatie se hotaraste sa porneasca in directia opusa, spintecandu-si burta.